

csak kilátásba helyezett holmi átértékelést, hanem ezt el is végezte. 1939 februárjának elején már ekként érvelt:

1938 tavasza óta nagy események történtek, amelyek indokolták teszik állásfoglalásunk revízióját. Mióta az első törvényjavaslatot a parlament letárgyalta, számos más államban történtek intézkedések, amelyeknek tendenciája, legalábbis hatása az, hogy a zsidóság helyzete azokban az államokban megnehezüljön, olyan államok felé tódul, olyan államokban keresi a maga elhelyezkedését, ahol kedvezőbb helyzetre tarthat számot. Zsidók elleni intézkedések történtek mindenekelőtt Olaszországban és Németországban. Az Anschluss és a Csehszlovákiához tartozó területek átkapcsolása következtében ismét igen nagy területek kerültek át a német jogterülethez. Lengyelországban is törvényhozási munkálatok vannak előkészületben, amelyek a zsidóság helyzetét kívánják megváltoztatni. A megmaradt Csehországban, különösen Szlovénkóban, ahonnan a zsidóság ide gravitálása könnyen előállhat, szintén erős rendszabályok vannak küszöbön és részben végrehajtás alatt, törvényhozási intézkedések nélkül is. Romániában pedig, ahol egészen különleges helyzet állott elő, számos gyakorlati intézkedés és rendelet látott napvilágot, amely szintén nehezebbé teszi ott a zsidóság helyzetét.²⁴

A második zsidótörvény előkészületei antiszemita tüntetések közepeette kezdődtek meg. A legsúlyosabb zavargásokat Kisvárdáról és Mátészalkáról jelentették, mindkét kisvárosban viszonylag jelentős számú ortodox zsidó lakosság élt. Kisvárdán Haynal Alajos tábornok szervezte a pogromot, azzal az ürüggyel, hogy „titkos zsidó rádióadónak” bukkantak a nyomára. Mátészalkán azzal gyanúsították a zsidókat, hogy pénzét gyűjtöttek, és ebből repülőgépeket akarnak venni a csehszlovák hadsereg részére.²⁵ A törvénytervezetet Antal István, az igazságügyi minisztériumi államtitkár készítette. A bevezetőt, a törvény indoklását Teleki, akkori valóság- és közoktatásügyi miniszter jegyezte. A tervezetet „A zsidók közéleti és gazdasági térfoglalásának korlátozásáról” 1938. december 23-án terjesztette a parlament elé Tasnádi Nagy András igazságügy-miniszter.²⁶

A törvényjavaslat szövege kristálytisztán tükrözte a nácik szélsőséges és faji nézeteit, amelyeket a magyarországi antiszemita is a magukévá tettek. Az antiszemizmusra általában jellemző és tradicionálisan manicheista beállítottság meghódította a magyar antiszemitákat is, átvették azt a nézőpontot, hogy a zsidóság nemcsak „veszélyezteti a nemzeti kultúrát és gazdaságot”, de idegen és romboló anyag is, amelyet el kell távolítani a nemzet testéből. A törvénytervezet bel- és külpolitikai érvekkel, geopolitikai és történelmi magyarázatokkal próbálta „bizonyítani”, hogy a zsidóság mindig is külön faji csoport volt, csak rá jellemző lelki és szellemi alkattal, sajátos életformával, s mindez együtt elválasztotta őket az emberiség többi részétől. Teleki gondolatmenetét követte a tervezet, hangoztatva, hogy Magyarország különösen nehéz helyzetben van, miután ha-